

**ВІЙСЬКОВО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ТА ФІЗИЧНА ПІДГОТОВКА
ДОПРИЗОВНОЇ МОЛОДІ, КУРСАНТІВ І ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ
ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ, ПРАЦІВНИКІВ СИЛОВИХ СТРУКТУР**

УДК: 373.5.015.31:172.15

*Владислав Белан,
м. Київ*

**РОЛЬ ХОРТИНГУ В ПРОЦЕСІ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ
ГРОМАДЯНИНА УКРАЇНИ**

Суттєві зміни в політичному, соціально-економічному житті України, зростаючі вимоги суспільства до якісної освіти спонукають владу як до радикальних реформ в освіті, так і до поступових кроків для її системного вдосконалення у вихованні та оздоровленні дітей. Законом України „Про позашкільну освіту“ визначені завдання позашкільної освіти з виховання громадянина-патріота України, забезпечення особистості у творчій самореалізації, інтелектуальному, духовному й фізичному розвитку, у підготовці до активної професійної та громадської діяльності, створення умов для соціального захисту та організації змістовного дозвілля відповідно до здібностей, обдарувань та стану здоров'я дітей та молоді.

Актуальність проблеми – запровадження громадянської освіти в Україні обумовлена тим, що формування демократичної громадянськості є нагальною потребою усіх розвинених держав, зокрема тих, що здійснюють суспільно-політичну трансформацію [5].

Так, С. Рябов зазначає: „Громадянська освіта, будучи важливим чинником політичної соціалізації особистості, у демократичному (а надто перехідному до демократичного) суспільстві має полягати в культивуванні вартостей прав, свобод і гідності людини, розвитку вміння особистості захищати власні права від зазіхань із боку інших людей чи то влади, формуванні громадянської компетентності, прихильності до цінностей демократії, поширенні критичного ставлення людей до уряду й виданих ним постанов і рішень, мотивуванні індивідів до участі в розв'язанні проблем громадського життя“ [6].

Громадянська освіта є важливим компонентом демократичних перетворень ще й тому, що звертається до проблем побудови системи, яка визначає та встановлює єдині „правила гри“ для організацій та індивідів. Громадяни перехідних суспільств потребують вміння оцінювати конкуруючі пропозиції політики та ідей. Школа, як осередок громадянської освіти, має сприяти розвиткові демократичної політичної культури, формуванню громадянської компетентності, політико-правових знань, політичних умінь, гідності та відповідальності молодих людей, усвідомленню й визнанню ними демократичних принципів життя та пріоритету прав людини.

Поширювати громадянську освіту в Україні покликана система соціальних інститутів: школа, сім'я, громадські організації та асоціації. Її розвиток передбачає включення проблематики формування культури громадянськості до дослідницьких програм і планів освітніх й наукових закладів, розробку відповідних навчальних курсів і методичних матеріалів, підготовку та перепідготовку педагогів, широке залучення неурядових громадських організацій та батьків [2; 4].

Мета статті – дослідити потенціал хортингу як одного з чинників патріотичного виховання громадянина України.

Вклад основного матеріалу. Одним із дієвих засобів фізичного та морально-етичного виховання дітей є хортинг – національний вид спорту України, заснований на культурних, оздоровчих і бойових традиціях українського народу. Він сприяє залученню молодого покоління до набуття „багатств“ загальнолюдських цінностей; формуванню внутрішньої культури особистості, її високих вольових якостей, навичок здорового

способу життя, гармонійного фізичного розвитку дітей. Хортинг включає в себе оздоровчі, загальнофізичні, технічні та тактичні елементи, а також виховні й філософські аспекти українського національного виду спорту як впливової виховної системи фізичного та морально-етичного напрямку. Це реальний інструмент виховання сильного українця, гідного громадянина-патріота Української держави.

Хортинг – повноконтактний комплексний вид бойового мистецтва, народжений в Україні, який базується на принципах спортивної підготовки як багаторічний, цілорічний, спеціально організований навчально-тренувальний процес всебічного розвитку, навчання та морально-етичного виховання спортсменів [1].

Одним із важливих видів патріотичного виховання є військово-патріотичне виховання, яке виводить патріотизм на рівень головної національної цінності. Патріотизм являє собою одне з найбільш глобальних людських почуттів, закріплених тисячоліттями, що поєднує в собі любов до своєї Вітчизни, гордість за свій народ, відповідальність за його минуле й сьогодення, готовність до його захисту. В процесі навчання та тренування педагоги військово-спортивного хортингу теоретично та практично доводять вихованцям, що патріотизм є вищою формою виявлення духовності. У патріотично налаштованого спортсмена завжди з'явиться сила волі та бажання перемогти, навіть у складній ситуації й за надмірного навантаження. Патріотизм – це „моральний фундамент“ особистого самовиховання, дієва форма національної виховної ідеї хортингу, суспільної та державної розбудови; одна з передумов ефективності функціонування системи соціальних і державних інститутів держави. Без вирішення питання створення ефективної системи військово-патріотичного виховання неможливий подальший стійкий суспільний розвиток і забезпечення безпеки українського народу, держави та особистості у фізкультурно-спортивній, культурній, політичній, економічній, соціальній, духовній, військовій та інших сферах. Для успішного виховання молоді, здатної захистити і себе, і свій дім, і свою Вітчизну, організація військово-спортивного хортингу розробила паралельно спортивній та оздоровчій роботі ґрунтовні методики з військово-патріотичного виховання.

Вирішення зазначених завдань система військово-патріотичного хортингу ґрунтує на: визначенні ідеологічних засад сучасного військово-патріотичного виховання; формуванні нового ідеалу сильного українця з урахуванням необхідності поєднання у виховних процесах індивідуального та суспільного елементів; формуванні спільного національного характеру та спільного спортивного національного духу; впровадженні ефективної фізкультурно-спортивної, історично та ідеологічно перевіреної системи військово-патріотичного виховання, що відповідає перспективним інтересам українського народу, принципам його біологічного та культурно-національного самозбереження, традиціям українського хортингу. Хортинг у цьому плані є позитивним прикладом, навіть для інших держав, як комплексна система виховання молоді, основні принципи якої ґрунтуються на засадах відповідності концепції державного будівництва, релігійних традицій народу, його світогляду й історичних вимог часу.

Програма військово-патріотичного виховання хортингу в загальноосвітніх навчальних закладах є системою комплексного типу, що передбачає різнопланову навчальну діяльність; закріплення знань із предмета „Захист Вітчизни“, фізичного виховання, вивчення прийомів самозахисту та прийомів прикладного хортингу, медицини, географії, біології, основ здоров'я й здобуття практичних навичок для використання у повсякденному житті та в екстремальних умовах.

Мета військово-патріотичного виховання хортингістів: національно-патріотичне виховання молодого покоління; формування особистості патріота та громадянина; його стійкої мотивації, спрямованої на безпечну життєдіяльність та здоровий спосіб життя; відвернення від шкідливих звичок; набуття та закріплення ним навичок дій у небезпечних ситуаціях.

Завдання військово-патріотичного виховання хортингістів: оволодіння основними навичками збереження особистої та колективної безпеки; надання само- і взаємодопомоги в екстремальних ситуаціях; зміцнення морально-вольового стану та фізичного розвитку учнів; їх ознайомлення з основами рятувальної справи; надання

базової фізичної та спеціальної фізичної підготовки для служби в підрозділах силових структур держави – ЗСУ, ДСНС, МВС, СБУ; виховання екологічної культури учнів; активна участь у діяльності організації хортингу як в Україні, так і за її межами.

Відповідно до програми військово-патріотичного виховання хортингу проводиться робота з накопичення й удосконалення навчально-методичної бази, зокрема різних форм проведення занять: теоретичні заняття різноманітного виховного напрямку; практичні навчально-тренувальні заняття з виду спорту; тренування з прикладного хортингу; туристські подорожі, відвідування історичних місць України, місць козацької слави; участь у змаганнях.

Програму військово-патріотичного виховання хортингістів в загальноосвітніх навчальних закладах розраховано на два рівні навчання: *початковий рівень* для дітей від 6 до 13 років, який є первинним сприйняттям проблеми, ознайомленням з українськими традиціями, зацікавлення дітей у патріотичному вихованні через пісні, вірші, оповіді, зустрічі з дорослими відомими людьми тощо; *основний рівень* для юнаків і дівчат від 14 до 17 років, який дає поглиблене розуміння тематики та необхідності самовиховання, мотивує учнів додатково до елементів хортингу позитивно сприймати й вивчати такі дисципліни, як: військова підготовка, стройова дисципліна (по можливості закладу – вогнева підготовка); прикладний розділ хортингу, основи самозахисту, прикладна фізична підготовка, гімнастика, акробатика, метання, спортивні ігри; безпека життєдіяльності та цивільний захист особи; топографія, туризм, спортивне орієнтування; етнічні бойові та оздоровчі традиції козацтва.

У процесі проведення зазначених занять тренери-викладачі хортингу підкреслюють надзвичайну роль позитивних особистісних якостей своїх учнів, поглиблюючи тим самим патріотичне виховання та формування позитивного образу дітей та юнаків. У цьому надзвичайно яскравий приклад героїки, сили духу, самоорганізованості подає українське козацтво. Козацька доба виплекала й дарувала Україні та світові нову ефективну багаторівневу систему загального та військово-патріотичного виховання.

У реалізації національної оздоровчої та виховної ідеї ще з давніх часів козацтво створило потужний соціальний організм із військово-демократичним устроєм, який здатний був збройно захистити власні політичні та соціально-економічні інтереси. Процес тодішнього виховання мав вигляд постійно-діючого вишколу, до якого були залучені всі представники козацької громади. Активне залучення козацтва до формування загальноукраїнської системи освіти, культурного та економічного зростання держави відображало зовнішню сторону виховного процесу й було результатом дії внутрішнього змісту ідейно-виховної системи. Таким змістом стали козацькі бойові та оздоровчі традиції.

Козацькі бойові традиції сконцентрували в собі багатовіковий досвід української спільноти, дух і звичаї людей, несли в собі сильний, здоровий, виховний характер, який є природно зрозумілим для кожного українця та духовно на генному рівні підтримується кожним патріотом держави. Філософські погляди щодо здорового способу життя, принципи гігієни тіла, тверезість і відповідальність, правила поведінки в колективі, норми суспільної моралі, мета існування, а також засоби їх досягнення надзвичайно чітко та систематизовано передавалися від покоління до покоління як дорогоцінний козацький карб. Він карбувався у формі коротких речень, що мали форму прислів'їв та були частинами великої піраміди системи теоретично-практичних і духовних засад, вершину якої складали козацькі перекази, вірші, пісні, казки, танці та бойова рухова спадщина, складена з елементів самозахисту та прийомів прикладної самооборони, які тепер носять назву – бойова система хортинг. Мистецтво двобою передавалося природно. Кожний козак, який пройшов багаторічний вишкіл на Запорозькій Січі, отримав гарт у бойових походах і щоденній козацькій військовій справі, ставав носієм передових технічних, гуманітарних і економічно-господарських знань, і, найголовніше, ставав свідомим духовним носієм і захисником української етнічної бойової та культурної традиції.

Хортинг як бойова та виховна система за своїм духом і поглядами пасує і позитивно сприймається козацькими організаціями в Україні. Організація хортингу плідно

співпрацює з козацтвом, адже завдяки унікальній системі військового, загальноосвітнього, патріотичного вишколу, сьогодні козацтво зберігає власну самобутність і внутрішню життєву силу, утворюючи ідейне, ментальне і фізичне підґрунтя відтворення української державності та формування системи безпеки й захисту національних інтересів України. Спільно з козацькими та іншими патріотично налаштованими організаціями федерація хортингу проводить військово-патріотичне виховання молоді за наступними методами: особистий приклад тренера-викладача (діяльність вихователя, який має бути взірцем для молоді й забезпечує педагогічні та дисциплінарні вимоги системи хортингу; формування в молодих людей впевненості у суспільній корисності діяльності з підготовки до захисту Вітчизни; проведення змагань як з хортингу, так і з військово-прикладних видів; самопідготовка учнів (проводиться як процес активного формування та самовдосконалення молодої людини, виховання почуття патріотизму шляхом самозобов'язання, самостійного навчання та самоконтролю).

Виховна частина військово-патріотичного виховання проводиться у формі лекцій, бесід, розповідей, екскурсій до музеїв військових частин, зустрічей із ветеранами війни, праці та військової служби, переглядів фільмів військово-патріотичної тематики, походів місцями бойової слави, пошукової роботи, участі в роботі клубів і гуртків військово-патріотичного спрямування в загальноосвітніх закладах. Однією з основних форм військово-патріотичного виховання є військово-шефська робота, що полягає у встановленні та підтриманні зв'язків клубів і гуртків хортингу з ветеранськими організаціями, військовими частинами, вищими військовими навчальними закладами з метою проведення спільних заходів із військово-патріотичного виховання молоді, виховання у неї громадянських почуттів і якостей сильної особистості, готової до захисту Вітчизни.

Велику роль у фізичній підготовці юнаків до військової служби у Збройних силах України та у Національній Гвардії України мають безпосередні заняття хортингом у спортивних залах. На заняттях із хортингу формуються необхідні солдатіві якості: висока працездатність, витривалість, чітка координація та точність рухів. Також дає свої результати відвідування учнями хортингу додаткових занять із предмета Захист Вітчизни. Під час занять із допризовної підготовки юні хортингісти знайомляться із специфікою військової праці, вивчають принципи підготовки до виконання обов'язків солдата, дізнаються про особливості служби у Збройних силах України, виховують у собі якості, потрібні майбутньому воїнові. Програма допризовної підготовки, предмета Захист Вітчизни дозволяє під час вивчення кожної теми використовувати матеріали з життя воїнів у мирний час і подавати на уроках приклади з героїчного минулого українського народу та його збройних сил. На таких заняттях також відбувається ознайомлення вихованців-хортингістів з текстом військової присяги, що дозволяє розкрити важливі вимоги до морально-бойових якостей майбутніх воїнів, формує почуття національної гордості за Збройні сили України, за Батьківщину, яку треба вміти захищати.

Для успішного військово-патріотичного виховання хортингістів тренер-викладач використовує такі заходи й методи: планує виховні заходи в позаурочний час; залучає до військово-патріотичної роботи з хортингістами шефську ветеранську організацію, військову частину, актив батьків та інші патріотичні та козацькі громадські організації; контролює морально-етичний стан учнів і надає їм постійно допомогу, проводить бесіди; підтримує постійний контакт із викладачем предмета „Захист Вітчизни“ в організації військово-патріотичної роботи з учнями; бере участь у проведенні загальношкільних патріотичних заходів; забезпечує активну участь учнів-хортингістів у різних заходах із військово-патріотичного виховання; надає допомогу викладачеві предмета „Захист Вітчизни“ у створенні необхідних умов для оволодіння учнями військовими знаннями та навичками; планує й організовує роботу з військово-патріотичного виховання з учнями своєї групи; сприяє підвищенню військових знань шляхом залучення учнів до військово-технічних гуртків, конкурсів, тематичних вечорів, олімпіад та інших заходів, які проводяться у школі з метою підготовки учнів до військової діяльності; використовує навчальний матеріал із теоретичного та практичного розділу програми хортингу в позакласній роботі з військово-патріотичного виховання; керує роботою гуртка з хортингу, максимально використовуючи гурткові заняття для

проведення військово-патріотичного виховання; допомагає організувати читацькі конференції, вечори, огляди, конкурси, виставки, зустрічі, перегляди кінофільмів і т. ін.. на військово-патріотичні теми.

Зважаючи на те, що у кожному навчальному закладі обов'язки між членами педагогічного колективу розподіляються з урахуванням інтересів, можливостей, знань кожного з учителів, тренери і викладачі з хортингу беруть на себе частину відповідальності разом із викладачами закладу за проведення патріотичних заходів. Зі зростанням виховної функції навчальних закладів, громадських організацій підвищується роль сім'ї у вихованні дітей, тому виховна робота і в гуртках хортингу проводиться разом із батьками. Секція або клуб хортингу, у якому працює кваліфікований фахівець, певною мірою може стати центром виховної роботи у мікрорайоні, широко використовуючи допомогу громадськості та батьків у роботі з військово-патріотичного виховання учнів.

З метою поліпшення військово-патріотичного виховання хортингістів проводиться робота з батьками учнів, а саме: батькам роз'яснюються завдання військово-патріотичного виховання учнів; вони ознайомлюються із основними методами військово-патріотичного виховання у системі хортингу; залучаються до участі в роботі гуртка хортингу, у позакласній та позашкільній роботі під час проведення спортивних змагань, навчально-методичних та кваліфікаційних семінарів, походів, екскурсій, військових ігор, бесід із учнями на патріотичні теми, різноманітних форм спільної пошукової та творчої діяльності.

Професійні знання та вміння батьків, їхні захоплення при вмілому педагогічному керівництві з боку тренера-викладача хортингу допоможуть збагатити як фізкультурно-оздоровчу, так і військово-патріотичну роботу з учнями.

Батькам рекомендовані такі форми та методи військово-патріотичного виховання учнів у сім'ї: ознайомлення дітей із сімейними бойовими та трудовими традиціями; бесіди про героїчні подвиги українського народу; читання та обговорення з дітьми книг на військово-патріотичну тематику; спільний перегляд героїко-патріотичних фільмів, телевізійних передач; заохочення дітей до участі в догляді за пам'ятниками та могилами воїнів, надання допомоги інвалідам війни; розвиток інтересу до військової професії та служби у Збройних силах України; моральна підтримка в досягненні результатів у хортингу, поліпшенні загального здоров'я, фізичної підготовки та загартуванні дітей.

Досвід роботи передових організацій, клубів, гуртків і секцій хортингу свідчить, що військово-патріотичне виховання учнів у дусі постійної готовності до захисту своєї Вітчизни необхідно проводити систематично, цілеспрямовано та наполегливо. Для цього розроблена система вправ та елементів прикладної фізичної підготовки хортингу.

До методики викладання прикладних елементів входить: визначення рівня фізичної підготовленості учнів; розучування та виконання вправ на розвиток сили, швидкості, витривалості; спортивні та військово-прикладні ігри; основи самозахисту; самостраховка; підвідні та підготовчі вправи; поняття про необхідну самооборону, захист від ударів рукою, ногою; нанесення ударів, захвати, звільнення від захватів; розучування елементів хортингу; захист від раптового нападу; прийоми боротьби з декількома противниками; тренування у виконанні базової спортивної та прикладної техніки хортингу; прийоми відновлення та лікування при небезпечних ураженнях і пораненнях [3, с. 24–30].

Отже, можемо зробити наступні **висновки**: з практичної точки зору методика засвоєння прикладного хортингу повністю відповідає потребам підготовки молодої людини до служби, адже в армії молодий солдат не має часу на тривалу адаптацію до умов служби. Тож заходи та методи, що пропонуються в хортингу для дітей від 6 до 17 років щодо військово-патріотичного виховання – оптимальні. У виховній сфері жодна національна програма, указ президента, розпорядження міського голови нічого не варті, якщо в окремій громаді окремий хлопець чи дівчина не відчувають їх дії та здорового, сильного духу національної спадщини. За швидкого розвитку військової техніки, коли кожного дня людство довідується про нові винаходи у військовій сфері, коли майже до нуля зменшується вірогідність випадкової війни, надзвичайної ролі набуває сама людина

як вирішальний чинник суспільних відносин. Ані найсучасніша військова техніка, ані найкраще командування не зможуть самі вирішити та подолати наслідки розв'язання війни. Людина, її природний інстинкт до самозбереження, сильна воля, твердий характер, висока мораль – найголовніше для збереження життя на планеті Земля.

Військово-патріотичне виховання хортингістів закладає у дітей віком від 6 до 17 років зерно справжнього патріотизму, принциповість, моральну стійкість, твердий характер, нездоланну любов до України через особистий приклад батьків, учителів і тренера-викладача з хортингу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Анотація на методичний посібник „Хортинг – національний вид спорту“ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://horting.org.ua/node/41448>.
2. Добірка статей про громадянську освіту в Україні // Права людини. – 2001. – № 6. – С. 2–7.
3. Єршоменко Е. А. Хортинг – національний вид спорту України: метод. посіб. / Е. А. Єршоменко. – К. : Паливода А. В., 2014. – 1064 с.
4. Жадан І. В. Концепція громадянської освіти в Україні / І. В. Жадан, Т. В. Клищенко, Л. М. Мицик [та ін.]. – 2002.
5. Любченко Н. В. Громадянське виховання особистості в умовах розвитку української державності / Н. В. Любченко, Л. М. Архипенко, Б. В. Братаніч. – К., 2002.
6. Рябов С. Г. Особливості громадянської освіти у формуванні політичної культури перехідного суспільства / С. Г. Рябов // Наукові записки НаУКМА. Політичні науки. – 2004. – Т. 31. – С. 54–64.
7. Система військово-патріотичного виховання хортингу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://horting.org.ua/node/40243>.

REFERENCES

1. *Anotatsiia na metodychnyi posibnyk „Khorting – natsionalnyi vyd sportu“* [Annotation to methodical manual „Horting – the national sport“]. Retrieved from <http://horting.org.ua/node/41448>.
2. Dobirka statei pro hromadiansku osvitu v Ukraini (2001). [Selection of articles on education for citizenship in Ukraine]. In *Prava liudyny*, 6, (pp. 2–7).
3. Yeromenko, E. A. (2014). *Khortynh – natsionalnyi vyd sportu Ukrainy* [Horting – A National Sport of Ukraine]. Kyiv: Palyvoda A. V.
4. Zhadan, I. V., Klynchenko, T. V., & Mytsyk, L. M. (2002). *Kontseptsiiia hromadianskoyi osvity v Ukraini* [The concept of civic education in Ukraine]. Kyiv.
5. Liubchenko, N. V., Arkhypenko, L. M., & Bratanich, B. V. (2002). *Hromadianske vykhovannia osobystosti v umovakh rozvytku ukrayinskoyi derzhavnosti* [Civic education of the individual in the development of Ukrainian statehood]. Kyiv.
6. Riabov, S. H. (2004). *Osoblyvosti hromadianskoyi osvity u formuvanni politychnoyi kultury perekhidnoho suspilstva* [Features of civic education in formation of political culture of transitional society]. In *Naukovi zapysky NaUKMA. Politychni nauky: Vol. 31* (pp. 54–64.). Kyiv.
7. *Systema viiskovo-patriotychnoho vykhovannia khortynhu* [The system of military-patriotic education of Horting]. Retrieved from <http://horting.org.ua/node/40243>.

Владислав Белан.

Роль хортингу в процесі патріотичного виховання громадянина України.

У статті розглянуто аспекти виховання (зокрема, патріотичного) дітей та молоді в процесі занять, тренувань з хортингу – національного виду спорту України. Досліджено потенціал хортингу як одного з чинників патріотичного виховання громадянина. Розглянуто програму військово-патріотичного виховання засобами хортингу в загальноосвітніх навчальних закладах як основу національно-патріотичного виховання молодого покоління, формування особистості патріота та громадянина, його стійкої мотивації до створення умов щодо безпечної життєдіяльності та

здорового способу життя, а також здатності захистити себе та оточуючих за будь-якої надзвичайної ситуації. Висвітлено методи, що використовує федерація хортингу спільно з козацькими та іншими патріотично налаштованими організаціями для військово-патріотичного виховання молоді. Звернено увагу на: заходи та використання методів тренером-викладачем для успішної виховної роботи з військово-патріотичного виховання засобами хортингу; роботу з батьками учнів і рекомендації щодо військово-патріотичного виховання учнів у сім'ї.

Ключові слова: хортинг, тренер-викладач, рекомендації, програма військово-патріотичного виховання, національно-патріотичне виховання, громадянин, патріот, молодь, козацькі бойові традиції, робота з батьками.

Vladyslav Belan.

Role of Horting in patriotic education of a Ukrainian citizen.

Institute of Problems on Education of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine (Berlynskoho Str. 9, Kyiv, Ukraine).

The aspects of children and young people education (in particular patriotic education) by means of Horting – Ukrainian national kind of sport are considered in the article. Potential of Horting was investigated as a factor of patriotic education of citizens. The program of military-patriotic education within trainings of Horting in public schools was also considered as the basis for national-patriotic upbringing of the younger generation, patriotic identity formation and sustained motivation to create the conditions for safe living and healthy lifestyle, as well as ability for self-protection and to protect others in emergency cases. The methods for military-patriotic education of youth, which the Horting Federations together with the Cossack and other patriotic organisations use in their practice, have been analysed. Special attention is paid to the methods of successful educational work on military-patriotic education by means of Horting used by the trainers; work with parents and recommendations on military-patriotic upbringing in a family.

Key words: Horting, trainer's and teacher's recommendations, program of military-patriotic education, national and patriotic education, citizen, patriot, youth, military Cossack traditions, work with parents.

Владислав Белан.

Роль хортинга в процессе патриотического воспитания гражданина Украины.

В статье рассмотрены аспекты воспитания (в частности, патриотического) детей и молодежи в процессе занятий, тренировок по хортингу – национального вида спорта Украины. Исследован потенциал хортинга как одного из факторов патриотического воспитания гражданина. Рассмотрена программа военно-патриотического воспитания хортинга в общеобразовательных учебных заведениях, как основу национально-патриотического воспитания подрастающего поколения, формирование личности патриота и гражданина, его устойчивой мотивации по созданию условий для безопасной жизнедеятельности и здорового образа жизни, а также способности защитить себя и окружающих при любой чрезвычайной ситуации. Раскрыты методы, которые федерация хортинга совместно с казачьими и другими патриотически настроенными организациями использует для проведения военно-патриотического воспитания молодежи. Обращено внимание на: мероприятия и использование методов тренером-преподавателем для успешной работы по военно-патриотическому воспитанию посредством хортинга; работу с родителями учащихся и рекомендации по военно-патриотическому воспитанию учащихся в семье.

Ключевые слова: хортинг, тренер-преподаватель, рекомендации, программа военно-патриотического воспитания, национально-патриотическое воспитание, гражданин, патриот, молодежь, казацкие боевые традиции, работа с родителями.